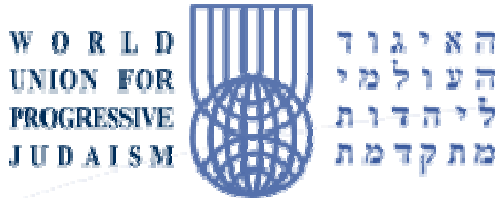

5771

Torah from Around the World

Sjabbat 13 augustus 2011 / 28 tammoez 5771

Sidra Waëthchanan, Devariem [Deut.] 3:23-7:11, Tanach blz. 357-366

Haftara voor Sjabbat Nachamoe: Jesjaja 40:1-26, Tanach blz. 865-867

Commentaar door rabbijn Rich Kirsten

voormalig (en ten tijde van het schrijven van dit commentaar)

directeur van het [Anita Saltz International Education Center](#), Jeruzalem

Vertaling: Frits Pront

[Het Engelse origineel](#)

Op een dag gebeurde het dat mijn dochter naar mij toekwam om mij te vertellen dat zij vindt dat het Jodendom grote flauwekul is. Zij vervolgt dan met mij te laten weten dat de Rambam (Maimonides, de uitzonderlijke middeleeuwse filosoof en een van de grootste Torageleerden uit de middeleeuwen, 1135-1204) in feite een complete *epikouros* (afvallige) was. De basis van deze analyse was haar interpretatie van Rambams klassieke verhandeling over de joodse wet – de Misjnee Tora.

Dat een kind erin slaagt om je te schokken en tegelijkertijd blij te maken is een zeldzame gave, maar het is ook een onderzoeken waar de grenzen liggen (wat voor een 16-jarige heel normaal is). En zo wordt ik tussen twee uitersten heen en weer geslingerd: Aan de ene kant is het ontmoedigend te vernemen dat mijn kind zegt dat het Jodendom een mystificatie is (en dat zij een atheïste is) en aan de andere kant is het wel heel bemoedigend te constateren dat zij de Misjnee Tora in vloeiend Hebreeuws kan lezen en begrijpen.

Zes jaar later probeer ik nog steeds hoogte te krijgen van wat de grenzen van het joodse leven in de staat Israël zijn. Als je je kinderen grootbrengt in Jeroesjalajim en hen helpt hun weg te vinden tussen religieus fundamentalisme, onbenullige pop cultuur en een klein maar groeiend progressief Jodendom, dan weet je dat de grenzen niet altijd duidelijk afgebakend zijn.

Er ligt nog meer ironie in het feit dat de sidra van deze week, Waëtchanan, ons er herhaaldelijk aan herinnert dat het Jodendom is gebaseerd op het obsessief opzoeken van grenzen. Toch hebben wij hier in de joodse staat nog steeds geen overeenstemming over waar onze religieuze grenzen liggen en waar onze geopolitieke grenzen zouden moeten komen.

In de sidra vinden wij een kritische boodschap. Wij lezen daar (4:2): “Voeg niets toe aan wat ik u voorschrijf en doe er niets van af. Houd u aan de geboden die ik u geef; het zijn de geboden van de Eeuwige uw God.” Wij weten dat dit gemakkelijker gezegd dan gedaan is. In zijn Misjnee Tora heeft Rambam een hoofdstuk genaamd *De'ot* (de Wetten van Ethiek en Idealen) en voor hem is de juiste weg in wezen de middenweg. Wij dienen steeds te proberen een balans te bereiken in ons leven, of, wat hij ‘de gulden middenweg’ noemt.

Dat kan dan wel goed genoeg geweest zijn voor de Rambam, maar voor velen van ons -en in het bijzonder voor degenen onder ons die zich niet gebonden voelen door de halacha, de religieuze wet-, is het vinden van het evenwicht tussen de joodse voorschriften en van wat wij denken dat in onze moderne levens kan worden ingepast, niet zo gemakkelijk. Misschien zijn er wel mensen die beter aanvoelen hoe deze balans kan worden bereikt.

Ik moet toegeven dat ik in mijn eigen religieuze leven niet altijd consequent ben en dat dit mij in verwarring brengt. Ik vraag mijzelf vaak af - als liberale Jood - hoe veel keren ik op een dag bid. Zou ik *birkat hamazon* (*het bensjen*) alleen na het eten op vrijdagavond moeten zeggen? Maar hoe zit het dan met alle overige maaltijden? Moet ik de moed hebben te *davenen* (bidden) in een minjan waarin alleen de mannen meetellen? Dit zijn het soort vragen die maken dat ik er van Havdala op zaterdagavond tot de volgende Sjabbat zo mee bezig ben dat ik er bijna gek van word. Het lijkt wel een niet aflatende worstelwedstrijd van besluiteloosheid, conflict - en, ja, voor een groot deel geweeklaag over het feit dat ik dit allemaal accepteer.

Het zou intellectueel eenvoudigweg oneerlijk zijn om de invloed van het leven in een open maatschappij, die joods (lees Israël) is, te negeren. Het wonen in Israël heeft een enorme invloed op mijn religieus leven, of ik dat nu wil toegeven of niet. Alles is hier zo doordrongen van het jood-zijn dat het plotseling niet meer nodig is dat mijn joodse grenzen alleen nog religieuze grenzen zijn.

Ik geniet van het feest van mijn jood-zijn zonder dat dit iets te maken heeft met de religieuze geboden, of het nu gaat om mijn favoriete Jeruzalems basketbalteam Hapoël te zien spelen tegen het Griekse basketbalteam op Chanoeka (en het eten van *soefganiot* bij de snackbar) of het alleen maar luisteren naar de Hebreeuwse taal als een joods verhaal. Deze alledaagse delen van het leven in Israël zijn voor mij een constante oefening in diepgaand Hescheliaans^{*)} besef van het wonderbaarlijke ervan. Waar ik in dit land ook naar toe ga, word ik knock-out geslagen door de non-stop joodse kenmerken.

In dit culturele klimaat maak ik mij echter niet zozeer zorgen over het verminderen van het aantal geboden dan over de geboden die er bijkomen. Het vinden van de balans tussen het verminderen en het toevoegen is niet gemakkelijk en het vinden van het religieuze evenwicht in het hedendaagse Israël is zelfs nog moeilijker. Wanneer begon elke orthodoxe man (speciaal in Jeroesjalajim) op Sjabbat met zijn talliet op zijn rug rond te lopen zodat hij eruit ziet als

Superman? We weten allemaal dat wij in dit land geobsedeerd zijn door kleding die laat zien wie wij zijn. En alles wat wij dragen is veelzeggend voor welk team wij spelen en voor wat onze overtuiging is.

Maar de laatste tijd voelt het alsof de middenkoers niet kan worden aangehouden. Wanneer ik mijn kinderen op Sjabbat met de auto naar een Padvindersbijeenkomst breng kan ik de afkeurende blikken van mijn burens voelen, die vinden dat ik niet zou moeten rijden op Sjabbat. Toch maakt dat niet dat ik het gevoel heb dat ik mij meer aan de regels zou moeten houden. Ik wordt eerder gegrepen door de wens om me naar de plaatselijke bioscoop te spoeden, die open is op Sjabbat, om daar “seculiere mensen” te vinden, die aan het eten zijn en zich vermaken.

Moet religieus leven in Israël alles of niets zijn? Hoe stellen wij vast wat teveel is uit het oogpunt van het zich houden aan de wetten en hoe bepalen we wat te weinig is? Het gevaar in een peilloze afgrond te vallen tussen het brede scala aan voorschriften is een uitdaging.

Misschien heeft het moeilijkste deel van het vinden van de ‘gouden middenweg’ door het ‘verminderen’ en het ‘toevoegen’ minder te maken met de geboden *ben adam lamakom* (tussen de mens en God) dan met die *ben adam lechawero* (tussen mens en mens). Sinds het joodse volk naar huis is teruggekeerd en het heft in eigen hand heeft genomen in de vorm van een soevereine staat, zijn er weinig rollen in ons nationaal toneelstuk die zo ingewikkeld zijn als de plek die de relatie tussen religie en staat zou moeten innemen. Ieder van ons verlangt er naar de juiste formule te vinden: deze onzekerheid is teveel voor onze gezamenlijke identiteit.

Ja, iedereen houdt van zekerheid; maar het probleem in dit land is dat wij veel te veel van zekerheid houden. Om mijn leermeester Rabbijn Leonard Kravitz (de Litvak, niet de rock ‘n’ roll ster) te citeren: “Zij mogen het bij het verkeerde eind hebben, maar zij zijn tenminste zeker van hun zaak.”

En zo loop ik dus rond in Jeroesjalajim met de grootst mogelijke onzekerheid, zwevend tussen vermeerderen en verminderen van de geboden, tussen het zwembad, de sjoel en het met de auto brengen van mijn kinderen naar de padvinderij. En soms trakteer ik mijzelf op een heel goede film in de plaatselijke bioscoop.

En natuurlijk is het altijd goed om te weten dat de Rambam een epikouros was.

---

*) een religieus mens is iemand die God en mens niet los van elkaar ziet en dit te allen tijde. Die eronder lijdt als anderen iets wordt aangedaan, wiens grootste passie medeleven is, wiens grootste kracht liefde en het zich niet overgeven aan vertwijfeling is.